

14.03.24

8-А клас

Історія України

Вч. Рзаєва Н.О.

Тема: Практичне заняття. Аналіз Гадяцької угоди.

Мета: на основі аналізу змісту Глухівських статей, Гадяцької угоди, Конституції Пилипа Орлика, простежити боротьбу української старшини за зміцнення інститутів держави і збереження державного суверенітету Гетьманщини; розвивати уміння та навички самостійної роботи з історичними джерелами, аналізувати, узагальнювати та критично оцінювати історичні процеси, працювати в групах, формувати громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії; виховувати почуття патріотизму, громадянської свідомості, повагу до державних традицій українського народу, відповідальності за результати спільної діяльності.

Актуалізація опорних знань

Експрес опитування

- Охарактеризуйте становище православної церкви в 2 пол 17 ст;
- Яку роль у церковному житті відіграла козацька старшина?
- Назвіть особливості розвитку культури Гетьманщини у 2 пол. 17 ст.

Мотивація навчальної діяльності

Вивчення нового матеріалу

Робота з першоджерелами

Прочитайте та проаналізуйте документи, порівняйте за чинниками поданими у таблиці:

1. Глухівські статті

2.... його царська пресвітла величність, ударував гетьмана і все військо цього боку Дніпра правами й вольностями за колишнім їхнім правом, і їхні права та вольності ні в чому не порушуватимуться.

3. А які прибутки довелося б узяти на ... великого государя, в казну, то збирання того покласти на гетьмана, а гетьман приставить на те вірних людей, а вчинить ті збори.

... Великий государ, його царська пресвітла величність, указав бути в малоросійських містах воєводам і ратним людям для оборони від ворогів і щоб... не було... в малоросійських містах ніякого хитання та зради ... бути воєводам та ратним людям в містах в Києві, в Переяславлі, в Ніжині, в Чернігові та в Острі.

4. ... збирати у скарб царської пресвітлої величності, а з того скарбу давати на військо за реєстром... А бути козакам реєстровими... до 30 тисяч...

7 ... І гетьман, і вся старшина, й козаки погодилися віддати Київ на волю його царської пресвітлої величності.

11 ... коли ...трапиться гетьманові смерть чи що інше, то щоб великий государ (царь) ... велів їм (козакам) обирати гетьмана за їхнім правом.

12. ... його царська пресвітла величність, указав відмовити ... гетьману і всьому війську ...ні з якими государями чинити спілкування, бо від того в малоросійських містах чиниться великий розлад .

17. Коли в царській величності учиниться комісія з будь-якими государями, чи королівською величністю, чи з кримським ханом і тут згадувалося б про Запорозьке військо, то щоб царська величність ... дозволив бути козакам, (дозволити присутність козацьких послів на міжнародних переговорах, що стосуються Гетьманщини).

20. ... при здійсненні гетьманом якогось переступу (злочину), окрім зради, без указу царя його не знімати, а тільки після проведення слідства.

23. ... створення ...тисячного полку з реєстрових козаків для вгамування свавілля мужиків (тисяча кампкнійців для приборкання повстань)

24.... під загрозою жорстокої кари, щоб жителі малоросійських міст, усіляких чинів люди, зовсім не привозили вина й тютюну до Москви, в околичні міста та в уїзди і не продавали та не чинили тим утрат казні великого государя, його царській пресвітлій величності.

29. щоб ця країна не мала поміж себе з тим боком Дніпра війни, а лишалася в любові і в згоді, а свавільців, які, занедбавши мир і тишу, радіють чварній війні, гамувати. І за указом обох великих государів, великого государя нашого, його царської пресвітлої величності, та королівської величності, покладено утвердження великих і повноважних послів та комісарів, щоб від кримського хана їм відлучитися і більше з ним не мати ніякої згоди, а коли б мала наступати сила кримського хана, то за поміччю всемогутнього Бога міцно й нерушно стояти супроти тієї сили у з'єднанні.

Документ 2. Конституція П. Орлика

1 Ясновельможний Гетьман ... зобов'язаний ... у законному порядку ... дбати про те, щоб жодна чужинська релігія не запроваджувалася на нашій Руській батьківщині. А якщо б вона коли-небудь таємно або явно об'явилася, то (гетьман) повинен буде сам з власної ініціативи її викорінити, не допускаючи проповідування та розмноження кількості її прихильників

2. наша батьківщина, Мала Русь, нехай лишається у своїх кордонах ...зокрема тих, що по річці Случ, які визнані за правління Богдана Хмельницького

4.... і під час війни, і в умовах миру збирати ... ради, обмірковуючи спільне благо батьківщини

6. ...навічно зберігати у Війську Запорозькому такий закон, ...щоб першість належала Генеральній старшині... Після неї у звичному порядку мають бути вшановані цивільні Полковники. Окрім того, від кожного полку мають бути обрані за згодою Гетьмана декілька знатних ветеранів, досвідчених і вельми заслужених мужів, для входження до публічної ради. Без їхнього попереднього рішення і згоди, на власний розсуд (гетьмана) нічого не повинне ні починатися, ні вирішуватися, ні здійснюватися. ... встановлюються три Генеральні Ради, які щороку збиратимуться у Гетьманській Резиденції. Перша — на свято Різдва Христового, друга — на свято Великодня, третя — на Покрову Найблагодословеннішої Богорівної. На ці ради мають з'являтися відповідно до наказу згаданого Гетьмана ... не лише полковники зі своїми урядниками і сотниками, не тільки Генеральні Радники від усіх полків, але й посли від Низового Війська Запорозького для слухання й обговорення справ, щоб взяти активну участь... Якщо надходитимуть якісь листи із іноземних країн чи областей, адресовані Ясновельможному Гетьманові, тоді належить ...повідомляти (про них) Генеральну Старшину, а також розкривати відповіді, і щоб не було таємної писемної кореспонденції, особливо чужоземної і такої, яка могла б завдати шкоди цілісності батьківщини і загальному благу. І якщо буде помічене щодо Ясновельможного Гетьмана щось супротивне справедливості й таке, що відхиляється від законів або завдає шкоди вольностям і небезпечно для батьківщини, тоді Старшина, Полковники і Радники можуть... публічно на раді висловити докір Його Ясновельможності, вимагаючи звіту щодо порушення законів і вольностей батьківщини.... За ці докори Ясновельможному Гетьману не належить ображатися чи мститися, в навпаки — він мусить подбати про виправлення порушень... Кожен із Генеральних Радників у своєму полку, ...повинен, .. твердо стежити за порядком ..., і рішуче виступати проти спроб скривдити чи утискати тягарями простий люд.

7. Якщо хтось із Старшини, Полковників, Генеральних Радників, знатних козаків та всіх інших урядників, а також із рядових козаків учинить злочин, ... у такому разі подібних винуватців (злочину) не повинен карати сам Ясновельможний Гетьман із власної ініціативи і помсти, (правопорушення) має підлягати (розгляду) Генерального Суду, який повинен винести рішення не поблажливе й не лицемірне, а таке, якому кожен мусить підкорятися, як переможений законом.

9. ... обрати Генерального скарбника, мужа видатного, заслуженого, багатого і прямодушного, який взяв би під свою опіку державну скарбницю, відав би всіма прибутками і дбав би про них не для власної, а для загальної потреби, враховуючи думку Гетьмана

10. ... як козацькі, так і прості урядники, а особливо полковники, повинні обиратися вільним волевиявленням і голосуванням, і після виборів затверджуватися

гетьманською владою, хоча вибори цих виборних (осіб) не повинні оголошуватися і здійснюватися без гетьманської згоди.

Ми, Карл XII, з ласки Божої король шведів,... щодо збереження вольностей і привілеїв для всіх і кожного... вищеназвані умови чи пакти й конституції законів і вольностей Війська Запорозького між Ясновельможним Гетьманом Паном Пилипом Орликом і Руською Генеральною Старшиною та козацтвом схвалюємо й затверджуємо, обіцяючи Нашим Королівським словом завжди захищати вищезгадане.

Робота з текстом підручника: стор.169

Хвилинка відпочинку. Гімнастика для очей

https://youtu.be/u_fLRqqJ59E?si=uANSHgRkLIGVwBpf

Документ 3.Текст із Гадяцького договору

1. Релігія грецька старинна, така, з якою Русь приступила до корони Польської, аби зіставалася при своїх прерогативах і вільнім уживанні свого богослужіння по всіх містах, містечках і селах... тій же грецькій релігії надається право свобідного фундування нових церков і монастирів, так само поновлення і поправляння старих... А унія, що викликала досі змішання в Речі Посполитій, скасовується...
2. Вся Річ Посполита народу Польського, великого князівства Литовського і Руського і належних до них провінцій відновляється цілком такою, як була перед війною, себто ці три народи мають зіставлятися непорушно, як були перед війною в границях своїх і при свободах своїх згідно з законами...
3. Війська Запорозького має бути 6 тисяч під владою гетьмана руського, згідно зі стародавніми вольностями їх. Вони (козаки) зістаються при стародавніх цінностях і звичаях своїх, що не тільки нічим не обмежуються, але навпаки підтверджуються всякою повагою.
4. Гетьман військ руських до кінця свого життя має бути гетьманом військ руських і Першим сенатором воєводства Київського, Брацлавського і Чернігівського. А по смерті його має бути вільний вибір гетьмана: стани воєводства Київського, Брацлавського і Чернігівського виберуть чотирьох кандидатів, і одному з них король надасть гетьманство...
5. Гетьмани з Військом Запорозьким, відступивши від усяких заграничних протекторатів, більше до них приставати не мають... Посольств заграничних гетьман не має права приймати, а якби такі трапились – має відсилати до короля...
6. Король і Річ Посполита дозволяють народові Руському мати осібних канцлерів, маршалків і підскарбіїв з правами сенаторів та інші уряди народу Руського".

7. Король і Річ Посполита дозволяють відкрити без утруднень другу академію, гімназії, колегії, школи і друкарні скільки їх буде потрібно.

Назва документу	Гадяцький договір	Глухівські статті	Конституція П.Орлика
Сторони, між якими укладено договір.			
Устрій української держави Гетьманщини А) Гетьманщина незалежна чи у складі іншої держави Б) Організація влади в Гетьманщині			

Держава, з якою гетьманщина уклала договір (або яка надала протекторат Україні)			
Порядок взаємовідносин між Гетьманщиною та державою в союзі з якою договір повинен реалізовуватись			

Якою мірою гарантовано права і вольності козацької старшини			
Якою мірою гарантовано суверенітет Гетьманщини			

Узагальнення. Систематизація. Рефлексія.

Бесіда

- Назвіть договір, за яким Україна ставала третім рівноправним членом Речі Посполитої.
- Який з трьох документів відобразив факт розподілу Гетьманщини на Лівобережну і Правобережну?
- В якому з документів найбільш повною мірою захищено інтереси різних верств українського населення?
- Який з документів прийнятий в еміграції? Чому?

Перегляньте відео: <https://youtu.be/Z9MiPIVzAyY?si=06Z0FvbKAp7BnkYl>

Домашнє завдання:

- * Опрацювати опорний конспект, стор. 169-170.**
- * Заповніть подану таблицю.**
- * Повторити тему Розкол Гетьманщини.**

Завдання надсилайте на освітню платформу Human, або на ел. адресу
nataliarzaeva5@gmail.com

Бажаю успіху у навчанні!